

WUSCH!

– NÅR BLÆSTEN HÆRGER

Ved kystnære eller højtliggende haver kan blæsten ofte være en udfordring. Vil du have glæde af en vindomsust have, må du tænke på læ, velegnede planter og gode jordbundsforhold.

TEKST: LONE SKJØDT, HAVEARKITEKT, CAND. HORT., GROENNEGLIMT.DK

FOTO: LONE SKJØDT

▲ PROBLEM: LÆMANGEL LØSNING: PLANT LEVENDE HEGN ELLER VINDSTÆRK HÆK

Hegn og hække kan være med til at skabe læ i haven, så man kan skabe et godt dyrkningsklima.

Hvis læ er en mangelvare, skulle man umiddelbart tro, at et tæt hegn er den bedste løsning. Men faktisk er der mere læ at hente i et mere åbent hegn, fordi det "filtrerer" vinden frem for at kaste rundt med den. Den største lævirkning opnår man i en afstand på to-fem gange lægiverens højde. En enkel regel, man kan bruge overalt.

Gode, vindstærke hække er fx: Navr, *Acer campestre*, sargentæble, *Malus sargentii*, fjeldribs, *Ribes alpinum*, eller sortfrugtet surbær, *Aronia melanocarpa*.

Levende hegn er karakteristiske landskabs-elementer. De er både smukke og nyttige i kanten af en vindomsust grund.

Gode vindstærke og robuste planter i et levende hegn er fx.: Almindelig syren, *Syringa vulgaris*, engriflet hvidtjørn, *Crataegus monogyna*, og slåen, *Prunus spinosa*, skovfyr, *Pinus sylvestris*, og almindelig havtorn *Hippophaë rhamnoides*.

En anden mulighed er et kvashegn. Det består af sammenpressede grene eller kvasbunker, der holdes sammen af lodrette pæle – af eg eller lærk, som er gravet ned med en til to meters afstand. Kvashegnene er brede hegn, som både er skulpturelle og lægivende, og så giver de skjul til insekterne.

FOTO: LONE SKJØDT

► PROBLEM: NYE, UDSATTE, SARTE PLANTER

LØSNING: GIV DEM KRAVE PÅ Udplantningsplanter kan man skærme mod både snegle, vind, kolde nætter og kraftig sol ved at sætte en krave omkring. Den kan laves på flere måder. Enkelt er det at klippe bunden af en lille plastikurtepote og så klippe siden op vertikalt. Så får man en krave, der kan fjernes igen, selvom planten – fx salat har vokset sig stor. Kraven stikkes godt ned i jorden, så den bliver, hvor den skal være. Man kan også bruge pileflet.

Nyindkøbte planter kan beskyttes de første par år med nogle lægivende gran- eller fyrrekviste, som du stikker lodret ned omkring planten.

FOTO: GAP PHOTOS/ROBERT MABIC

RÅD & VEJLEDNING

FOTO: HANNE GABER

▼ PROBLEM: BLÆST I KØKKENHAVEN LØSNING: PLACER DEN I LÆ, OG DÆK MED FIBERDUG

De fleste grøntsager kan sagtens klare lidt vind. Det bliver de endda stærkere og sundere af, og desuden begrænser vinden mængden af skadedyrsangreb. Mange af de flyvende skadedyr foretrækker nemlig en vindstille krog, hvor de kan flagre rundt i fred og ro. Så hvis det af og til lufter lidt vel rigeligt i din køkkenhave, skal du altså ikke ærgre dig. Fiberdug kan være nyttigt i ydersæsonerne til at give et lunere mikroklima til fremspirende urter. Den giver først og fremmest et godt mikroklima, da det dæmper vinden og holder på fugtigheden. I foråret er

der ca. to grader varmere under fiberdug. Det er dog sjovest at pusle i haven, når der er læ. Hyggen forsvinder, når det blæser en halv pelikan, så det drejer sig altså om at placere køkkenhaven tilpas åbent, men samtidig et sted hvor der ikke er alt for meget sus om ørerne. Oftest anlægges køkkenhaven langs med hækken, så her gælder det om at holde en afstand, der er lige så bred, som hækken er høj. En god bred sti langs med hækken er vældig praktisk, når hækken skal klippes – og sådan en sti får også haven til at virke større.

FOTO: LENE K

▲ PROBLEM: VINDEN FORKORTER SÆSONEN LØSNING: ANSKAF DIG ET DRIVHUS ELLER ORANGERI

Særligt her på de nordlige breddegrader, hvor vejrliget i ydersæsonerne ofte driller på den ene eller anden måde med blæst, kulde og regn, er det en gevinst med et drivhus eller et orangeri i haven. Det er fantastisk at kunne være ude – inde, når blæsten går lidt for frisk.

▼ **PROBLEM:** FYGNING

LØSNING: EN MERE ROBUST JORD MED ORGANISK MATERIALE

På sandjorde vil kraftig blæst medføre fygning, der kan tage nysåede frø med sig. Det kan man forebygge ved så vidt muligt at holde jorden dækket og ved at forbedre jorden med organisk materiale. Det vil sige tilføje kompost hvert forår, så grøngødning og så efterafgrøder (vist på foto). På den måde kan jorden bedre holde på vandet.

Når organisk materiale omsættes til humus, får jorden en god krummestruktur, som styrker jordens modstand mod kraftige regnskyl og stærk blæst. Et højt humusindhold har derfor en positiv indvirkning på jordens vandbalance og planternes vandforsyning både i tørre og våde perioder.

FOTO: FRANK KIRKEGAARD

FOTO: GAP PHOTOS/FREDERIC CHIDLON

▲ **PROBLEM:** PLANTERNE BUKKER UNDER **LØSNING:** VÆLG VINDSTÆRKE PLANTER

Et godt tip er at plante naturligt hjemmehørende planter, der kan klare mosten på vores breddegrader, med behørig hensyn til havens jordtype og vækstforhold – det vil sige lys, skygge, vind, salt. Planter, der skal kunne modstå stiv blæst, skal vælges med omhu. Her er det vigtigt at se på plantens opbygning. Planter, der fra naturens side er udstyret med smalle, kødfulde, dunhårede eller bevoksede blade, har et fortrin mod blæst, da disse egenskaber holder på vandbalancen i bladet.

Gode eksempler er:

Træer: Engriflet hvidtjørn, *Crataegus monogyna*, almindelig syren, *Syringa vulgaris*,

skovfyr, *Pinus sylvestris*, røn, *Sorbus*, elm, *Ulmus*, stilkeg, *Quercus robur*, almindelig taks, *Taxus baccata*, almindelig hyld, *Sambuca nigra*.

Buske: Fjeldribs, *Ribes alpinum*, almindelig havtorn, *Hippophaë rhamnoides*, vårgyvel, *Cytisus x praecox*, klitrose, *Rosa spinosissima*, blærespiræa, *Physocarpus*.

Stauder: Almindelig sankthansurt, *Hylo-telephium telephium*, sølvhindebæger, *Limonium gerberi*, daglilje, *Hemerocallis*, almindelig merian, *Origanum vulgare*, kongelys, *Verbascum*, blodrød storkenæb, *Geranium sanguineum*, fjernelleike, *Dianthus plumarius*.

► **PROBLEM:** JORDEN TØRRER FOR HURTIGT UD

LØSNING: DÆK JORDEN

Jordens fugt fordamper hurtigt i dage med varmt og solrigt vejr eller i blæst. Og sådanne dage har vi jo trods alt nogle stykker af i Danmark. Derfor er det en glimrende idé at dække jorden med for eksempel bladaffald, afklip, sten, kogler eller andet, så man på den måde nedsætter fordampningen.

FOTO: LONE SKJØDT